

Міністерство освіти і науки України

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Навчально-науковий інститут бізнесу і менеджменту

Кафедра обліку та аудиту

ОПОЧАНОВА ЮЛІЯ ІГОРІВНА

Реферат

кваліфікаційної роботи на здобуття ступеня вищої освіти «Бакалавр»

**ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА
ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ
(ЗА ДАНИМИ ДП «СВІТАНОК» БАЛАКЛІЙСЬКОГО РАЙОНУ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)**

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

(освітня програма «Облік і оподаткування»)

Науковий керівник:

кандидат економічних наук, доцент

Накісько Олександр Вікторович

Харків – 2020

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Особливе місце у складній системі підприємницької діяльності посідає малий бізнес, рівень активності якого істотно впливає на зайнятість, величину та сталість фіскальної бази, освоєння інноваційно-інвестиційного потенціалу, здійснення реструктуризації економіки в цілому та окремих галузей, формування прозорого конкурентного середовища, яке посилює економічну мотивацію суб'єктів підприємницької діяльності щодо вдосконалення якості продукції, робіт, послуг та стримує економічно необґрунтоване підвищення цін. На сьогоднішній день розвиток малого підприємництва в Україні стикається із масою проблем, пов'язаних із недоліками системи державного регулювання, серед яких особливо виділяється надмірний податковий тиск. Однак, проблема полягає не стільки у спрощенні режиму оподаткування та зниженні податкового навантаження для малого бізнесу, скільки у виділенні в його складі сукупності суб'єктів, котрі виступають рушійною силою економічного розвитку країни, та застосуванні відповідного податкового інструментарію з метою досягнення ними певних показників діяльності. В той же час одним із ключових елементів такого інструментарію є бухгалтерський облік та контроль, які сприяють формуванню достовірної інформації про податки та збори суб'єктів малого підприємництва, що, зокрема, сприяє податковій оптимізації на мікрорівні та побудові прозорих взаємовідносин між представниками малого бізнесу та держави.

Теоретико-методологічні та практичні основи оподаткування суб'єктів малого бізнесу, бухгалтерського обліку та контролю їх діяльності досліджувались багатьма вітчизняними науковцями, зокрема: Андрущенко В.Л., Бутинець Ф.Ф., Концуров О.О., Костіна Н.М., Судомир Н.Б., Кміть В.М., Ловінська Л.Г., Фурсін О.О., Ляшко М.В., Острікова Т.Г., Свідерський Д.Є, Чернякова Т.М., Жолудь Л.О., Майстренко О.В., Ковова І.С., Сопко В.В. та інші. Проте, низка проблем, пов'язаних зі стимулюванням діяльності

суб'єктів малого підприємництва через податковий механізм, організацією та методикою обліку та контролю їх діяльності залишаються невирішеними, що і обумовлює актуальність розгляду теми кваліфікаційної роботи.

Мета та завдання роботи. *Метою роботи є розробка теоретичних засад та практичних рекомендацій щодо оподаткування суб'єктів малого підприємництва та організації обліку та контролю розрахунків з бюджетом.*

Мета роботи обумовила необхідність вирішення наступних завдань:

- розкриття сутності та принципів ознак суб'єкта малого підприємництва в контексті управління та оподаткування;

- з'ясування переліку податків та зборів, що сплачують суб'єкти малого підприємництва та надати їх характеристику;

- розкриття можливості та доцільності застосування альтернативних підходів в оподаткуванні суб'єктів малого підприємництва;

- оцінка сучасного фінансово-економічного стану діяльності аграрних підприємств – суб'єктів малого підприємництва (за даними діяльності ДП «Світанок»);

- розкриття первинного, синтетичного та аналітичного обліку розрахунків за податками й обов'язковими платежами;

- обґрунтування основних напрямів удосконалення оподаткування суб'єкта малого підприємництва;

- розкриття шляхів удосконалення обліку та контролю розрахунків за податками і платежами суб'єктів малого підприємництва;

Об'єктом дослідження є процес оподаткування та обліково-контрольного забезпечення розрахунків з бюджетом суб'єктів малого підприємництва.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та прикладні аспекти оподаткування суб'єктів малого підприємництва та організації обліку та контролю розрахунків з бюджетом.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань застосовувався системний підхід, який дав можливість провести комплексний аналіз оподаткування та обліку і контролю діяльності суб'єктів

малого підприємництва та дослідити стан їх розвитку. При дослідженні теоретичних основ оподаткування та обліку суб'єктів малого підприємництва використовувалися: з метою всебічного пізнання об'єкта дослідження – діалектичний та історичний методи, методи аналізу та синтезу; для виявлення переваг та недоліків загальної і альтернативних систем оподаткування, обліку та контролю – метод порівняння та логічного узагальнення; з метою наочного зображення статистичного матеріалу, теоретичних та практичних положень – метод спостереження, узагальнення та графічного зображення даних; для розробки рекомендацій щодо вдосконалення системи оподаткування, обліку та контролю суб'єктів малого підприємництва – метод проектування.

Інформаційною базою дослідження були законодавчі та нормативні акти Верховної Ради та Кабінету Міністрів України, Президента України, Національного банку України, листи Державної податкової адміністрації України, первинні документи, реєстри синтетичного і аналітичного обліку розрахунків з бюджетом, фінансова, податкова та статистична звітність ДП «Світанок», літературні джерела, а також результати власних досліджень та розрахунків.

Особистий внесок здобувача. Кваліфікаційна робота є самостійно виконаною завершеною науковою працею, в якій викладено авторський підхід до вирішення поставленого завдання.

Публікації. За результатами дослідження опубліковано дві наукових праці у матеріалах науково-практичних конференцій. Загальний обсяг публікацій – 0,17 ум. др. арк.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Основний зміст роботи викладений на 90 сторінках комп'ютерного тексту. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, додатків і списку використаних джерел із 137 найменувань, містить 10 таблиць, 4 рисунки та 12 додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «ДІЮЧИЙ ПОРЯДОК ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА» розкрито принципові ознаки суб'єкта малого підприємництва в контексті управління та оподаткування, порядок нарахування та сплати єдиного податку, податку на додану вартість, податків та зборів, пов'язані з нарахуванням та виплатою заробітної плати, можливості та доцільність застосування альтернативних підходів в оподаткуванні.

У другому розділі «ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ ЗА ПОДАТКАМИ Й ОBOB'ЯЗКОВИМИ ПЛАТЕЖАМИ» дано організаційно-економічну характеристику підприємства, розкрито первинний, синтетичний і аналітичний облік розрахунків за податками й обов'язковими платежами та організацію податкового аудиту у суб'єктів малого підприємництва.

У третьому розділі «УДОСКОНАЛЕННЯ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ» висвітлено основні напрями удосконалення оподаткування суб'єкта малого підприємництва, шляхи Удосконалення організації обліку розрахунків за податками і платежами та розвитку контролю діяльності суб'єктів малого підприємництва.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Отримані в ході дослідження результати кваліфікаційної (бакалаврської) роботи вирішують важливе науково-практичне завдання щодо теоретико-методичного обґрунтування та розробки практичних рекомендацій з удосконалення оподаткування суб'єктів малого підприємництва та організація обліку та контролю розрахунків з бюджетом.

1. Встановлено, що мале підприємництво є конкретним утіленням діяльності суб'єктів малого бізнесу, які функціонують за рахунок специфічного ресурсного забезпечення, в тому числі новаторської складової трудових ресурсів, на засадах інноваційності, підвищеного ризику, схильності до експериментів в умовах постійної адаптації до змін, з метою створення нової вартості. Виділено основні переваги суб'єктів малого підприємництва: близькість до клієнта; здатність постійно змінюватися й адаптуватися; низькі накладні витрати; використання «малих ніш»; інноваційний потенціал; мобільність і можливість об'єднувати зусилля. Унікальне поєднання якісних ознак (організаційно-правових та організаційно-економічних) дозволяє вирізнити його підприємницьку складову серед решти суб'єктів для цілей оподаткування.

2. Встановлено, що у процесі трансформаційних змін, що відбуваються у сільському господарстві, особливої актуальності набувають альтернативні системи оподаткування, спрямовані на спрощення податкового механізму з метою стимулювання державної підтримки аграрних підприємств та одночасним врахуванням інтересів бюджету. Оцінювання альтернативних систем оподаткування здійснюється з врахуванням загальних принципів оподаткування, таких як: фіскальна достатність та еластичність; економічна ефективність; адміністративна простота; справедливість. Розроблені й запропоновані у роботі критерії фіскальної та соціально-економічної ефективності, з урахуванням зазначених показників, надають можливість здійснювати оцінювання ефективності функціонування альтернативних

систем оподаткування та своєчасно реагувати на виникнення негативних тенденцій.

3. Впродовж 2018-2019 рр. ДП «Світанок» є збитковим. Рівень збитковості підприємства – 8,6% у 2019 р., що на 3,3% гірше порівняно з 2018 р. діяльності. Активи підприємства також використовуються неефективно, про що свідчить від’ємний показник норми прибутку ДП «Світанок». Всі показники ліквідності та платоспроможності ДП «Світанок» у 2018 р. та 2019 р. не відповідають рекомендованим значенням і значно нижчі за них. У підприємства наявна нестача нормальних джерел покриття запасів і витрат, яка в 2019 р. становила 6613,0 тис. грн. Це є негативною тенденцією у результатах роботи підприємства. У першу чергу, це є наслідком отримання збитків від основної діяльності підприємства. Показники фінансової стійкості за останні три роки свідчать, що у ДП «Світанок» кризовий тип фінансової стійкості.

4. Встановлено, що ДП «Світанок» сплачує чотири податки та єдиний соціальний внесок. Незначна кількість податків та зборів є наслідком обрання спрощеної системи оподаткування, яка звільняє від сплати таких податків, як податок на прибуток підприємства, земельний податок та інші. Загальна сума податків, що сплачені до бюджету, в абсолютному вираженні за 2017-2019 рр. була найбільшою в 2018 р. – 3159,3 тис. грн, що пояснюється найбільшим доходом, адже підприємство з операцій, які його формує, сплачує податок на додану вартість. Податкове навантаження було найбільше в 2019 р. – 9,7%. Найбільший рівень податкового навантаження створює податок на додану вартість, єдиний податок, а також єдиний соціальний внесок.

5. Встановлено, що ДП «Світанок» обліковий процес господарської діяльності підприємства здійснює бухгалтерська служба, яку очолює головний бухгалтер. Бухгалтерська служба складається із чотирьох осіб включаючи головного бухгалтера. У ДП «Світанок» використовують меморіально-ордерну форму обліку. Встановлено, що для узагальнення інформації про розрахунки підприємства за усіма видами платежів до

бюджету, включаючи податки з працівників підприємства, та за фінансовими санкціями, що справляються в дохід бюджету, призначено рахунок 64 «Розрахунки за податками й платежами». Це рахунок активно-пасивний, балансовий, основний, розрахунковий. Синтетичний облік розрахунків за податками й обов'язковими платежами у ДП «Світанок» ведеться в меморіальному-ордері №13. Дані меморіальних ордерів записують у Головну книгу, яка є систематичним реєстром синтетичного обліку. Після закінчення місяця на підставі цієї книги складають оборотну відомість за синтетичними рахунками (оборотний баланс). Після звірки записів складають Баланс (Звіт про фінансові результати) та інші форми звітності.

6. Обґрунтовано, що основними заходами щодо удосконалення податкових інструментів підтримки малого підприємництва в Україні повинні стати: 1. Зменшення податкових перешкод для зміни організаційно-правової форми ведення підприємницької діяльності. 2. Розширення внутрішніх джерел фінансування в умовах обмеженості доступу до кредитних ресурсів і надмірно високої вартості боргових ресурсів. 3. Стимулювання технологічного оновлення малого бізнесу. 4. Запровадження податкових інструментів стимулювання інноваційної діяльності. 5. Запровадження стимулів для створення в малому бізнесі висококваліфікованих робочих місць.

7. Визначено, що аудит оподаткування є однією з форм податкового контролю, який визначається як система заходів, що вживаються контролюючими органами з метою контролю нарахування та сплати податків і зборів, а також дотримання законодавства з питань проведення розрахункових та касових операцій, патентування, ліцензування та інших видів перевірок, визначених законодавством. Аудит оподаткування, або податковий аудит, – незалежна аудиторська перевірка правильності та повноти нарахування і своєчасності сплати податків, стану їх бухгалтерського та податкового обліку, підтвердження достовірності податкової звітності та податкових аспектів фінансової бухгалтерської

звітності, контроль за дотриманням податкової політики та дисципліни, а також експертиза податкових ризиків і виявлення резервів зниження податкового тиску на бізнес. Обґрунтовано етапи аудиту оподаткування: 1) попередня оцінка існуючої системи оподаткування суб'єкта господарювання; 2) планування аудиту оподаткування; 3) перевірка та підтвердження правильності нарахування та сплати підприємством податків і зборів у бюджет та позабюджетні фонди; 4) узагальнення результатів перевірки, складання аудиторського звіту чи іншого підсумкового документа, який відповідає характеру аудиторського завдання, розроблення рекомендацій для клієнта з питань оподаткування.

8. Встановлено, що податкова облікова політика – це документ, у якому платник податків повинен прописати ті всі правила і методи, якими він має намір керуватися при розрахунку і сплаті податків та зборів. Основними принципами формування податкової облікової політики визначені: принцип оптимальності, мінімізації витрат і ризиків, пріоритету методологічної складової елементів податкової політики, вибору найкращого варіанта з числа альтернативних, обґрунтованості, юридичної відповідності, автономності та нейтралітету. Розроблено алгоритм формування суб'єктами малого підприємництва податкової облікової політики.

9. Обґрунтовано, що суб'єктами контролю в процесі господарської діяльності підприємства виступають не тільки власники підприємства, а й менеджери підприємства, працівники бухгалтерської служби, рядові працівники, рівень і ступінь відповідальності, яких визначається переліком виконуваних функціональних обов'язків. Такий підхід до виділення суб'єктів внутрішньогосподарського контролю дозволить залучити до цього процесу всіх працівників підприємства, що дасть можливість підвищити ефективність і зацікавленість працівників підприємства в результатах діяльності підприємства. Результатом реалізації запропонованого підходу має стати підвищення рівня керованості підприємством, підвищення фінансової стабільності підприємства, організації чіткого контролю та стійкого розвитку в сучасних ринкових умовах.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

1. Опочанова Ю.І., Козак В.О. Форми організації бухгалтерського обліку в менеджменті малих підприємств. *Збірник матеріалів I Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Теорія і практика сучасної науки очима молоді систем і логістики в АПВ»*. Харків: ХНТУСГ, 2020. С. 35-37.

2. Опочанова Ю.І., Власенко Т.А., Шульга А.О. Стратегія управління персоналом в публічних установах. *Національні і світові тенденції розвитку обліку, оподаткування та контролю: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (присвяченої 60-річчю кафедри обліку і оподаткування ОДАУ), 21 травня 2020 р.* редкол.: І.О. Крюкова [та ін.]; Одеський державний аграрний університет. Одеса: «ВМВ-Принт», 2020. 140-143 с.

АНОТАЦІЯ

Опочанова Ю.І. Оподаткування суб'єктів малого підприємництва та організація обліку та контролю розрахунків з бюджетом (за даними ДП «Світанок» Балаклійського району Харківської області). – На правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «Бакалавр» за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» (освітня програма «Облік і аудит»). – Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка, Харків, 2020 р.

Кваліфікаційну роботу присвячено теоретико-методичному обґрунтуванню та розробці практичних рекомендацій з удосконалення оподаткування суб'єктів малого підприємництва та організація обліку та контролю розрахунків з бюджетом.

Особливе місце у складній системі підприємницької діяльності посідає малий бізнес, рівень активності якого істотно впливає на зайнятість, величину та сталість фіскальної бази, освоєння інноваційно-інвестиційного

потенціалу, здійснення реструктуризації економіки в цілому та окремих галузей, формування прозорого конкурентного середовища. Одним із ключових елементів інструментарію розвитку малого підприємництва є бухгалтерський облік та контроль, які сприяють формуванню достовірної інформації про податки та збори суб'єктів малого підприємництва, що, зокрема, сприяє податковій оптимізації на мікрорівні та побудові прозорих взаємовідносин між представниками малого бізнесу та держави.

Розкрито сутність та принципові ознаки суб'єкта малого підприємництва в контексті управління та оподаткування. З'ясовано перелік податків та зборів, що сплачують суб'єкти малого підприємництва та надати їх характеристику. Розкрито можливості та доцільність застосування альтернативних підходів в оподаткуванні суб'єктів малого підприємництва.

Наведено сучасний фінансово-економічний стан діяльності суб'єктів малого підприємництва. Розкрито первинний, синтетичний та аналітичний облік розрахунків за податками й обов'язковими платежами. Висвітлено організацію податкового аудиту у суб'єктів малого підприємництва.

Обґрунтовано систему податкових інструментів підтримки малого підприємництва в контексті формування імпульс його розвитку. Розроблено алгоритм формування суб'єктами малого підприємництва податкової облікової політики. Висвітлено вибір і застосування методичних прийомів і процедур, які дозволяють проводити контроль з мінімальними витратами, що в рамках обмежених ресурсів малих підприємств є ключовою вимогою їх діяльності.

Основні положення кваліфікаційної роботи доведені до рівня практичних рекомендацій з удосконалення оподаткування суб'єктів малого підприємництва та організація обліку та контролю розрахунків з бюджетом. Результати дослідження прийняті до впровадження у практичну діяльність суб'єкта малого підприємництва – ДП «Світанок» Балаклійського району Харківської області.

Ключові слова: суб'єкти малого підприємництва, податки, розрахунки з бюджетом, облік, контроль, облікова політика, податкова оптимізація.

SUMMARY

Opochanova Yu.I. Taxation of small businesses and organization of accounting and control of settlements with the budget (according to the enterprise «Svitanok») – Manuscript.

Qualification work for the degree of «Bachelor» in the specialty 071 «Accounting and Taxation» (educational program «Accounting and Auditing»). – Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture, Kharkiv, 2020.

The qualification work is devoted to the theoretical and methodological substantiation and development of practical recommendations for improving the taxation of small businesses and the organization of accounting and control of payments to the budget.

A special place in the complex system of entrepreneurial activity is occupied by small business, the level of activity of which significantly affects employment, size and sustainability of the fiscal base, development of innovation and investment potential, restructuring the economy as a whole and individual industries, creating a transparent competitive environment. One of the key elements of small business development tools is accounting and control, which contribute to the formation of reliable information about taxes and fees of small businesses, which, in particular, contributes to tax optimization at the micro level and building transparent relationships between small businesses and the state.

The essence and basic features of a small business entity in the context of management and taxation are revealed. The list of taxes and fees paid by small businesses and their characteristics is clarified. Possibilities and expediency of application of alternative approaches in taxation of small business entities are revealed.

The current financial and economic condition of small businesses is given. The primary, synthetic and analytical accounting of calculations on taxes and obligatory payments is opened. The organization of tax audit of small businesses is highlighted.

The system of tax instruments to support small business in the context of forming the impetus for its development is substantiated. An algorithm for the formation of tax accounting policies by business entities has been developed. The choice and application of methodical receptions and procedures which will allow to carry out control with the minimum expenses which within the limits of limited resources of small enterprises is a key requirement of their activity is covered.

The main provisions of the qualification work are brought to the level of practical recommendations for improving the taxation of small businesses and the organization of accounting and control of payments to the budget. The results of the study were accepted for implementation in the practice of a small business entity – the enterprise «Svitanok».

Keywords: small business entities, taxes, budget settlements, accounting, control, accounting policy, tax optimization.